

УДК: 725.54.57

І. Л. Кравченко

*кандидат архітектури, доцент кафедри теорії архітектури
архітектурного факультету КНУБА*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ У ЗАКЛАДАХ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ РОЗВИТКУ

Анотація: в статті розглядається загальна організаційно-функціональна модель відділення психолого-педагогічної допомоги у формуванні структури закладів для дітей з вадами розвитку, запропоновані прийоми трансформації даного відділення у реабілітаційних закладах різної місткості.

Ключові слова: медично-соціальна реабілітація, діти та підлітки з фізичними вадами, організаційно-функціональна модель відділення психолого-педагогічної допомоги.

У загальній структурно-функціональній моделі центрів медично-соціальної реабілітації дітей з вадами розвитку особливе місце, за значимістю для реабілітаційного процесу, займає, так званий, блок реабілітаційних заходів. Такий блок, як правило, складається з двох основних відділень: медично-соціальної реабілітації та психолого-педагогічної допомоги [1, 2].

Відділення психолого-педагогічної допомоги призначені для наступних психолого-соціальних і соціально-педагогічних заходів (рис. 1):

- визначення форми навчання дітей з обмеженими можливостями, що виховуються в домашніх умовах (спільно з органами освіти);
- психолого-коррекційна робота з дітьми і підлітками з обмеженими можливостями, а також консультування їх батьків з питань сімейного виховання;
- організація дозвілля дітей і підлітків з обмеженими можливостями, у тому числі з їх батьками, організація клубної і кружкової роботи, літніх оздоровчих таборів і тому подібне;
- проведення профорієнтації і працетерапії дітей і підлітків, організація професійного навчання і організація їх праці і праці членів їх сімей вдома.

У складі відділення психолого-педагогічної допомоги передбачаються: служба психологічної реабілітації; служба соціально-педагогічної реабілітації; служба соціально-побутової реабілітації; соціально-культурний центр; служба соціального захисту.

Для служби психологічної реабілітації передбачаються кабінети психотерапії (індивідуальної та групової) та „телефон довіри”.

Рис.1. Організаційно-функціональна модель відділення психолого-педагогічної допомоги.

Служба соціально-педагогічної реабілітації складається з наступних підрозділів:

- відділення педагогічної допомоги, що має у своєму складі кабінети фахівців (педагога, психолога, дефектолога);
- спеціалізовані класи, які мають бути розраховані на 8-10 місць, і кабінети (на 4-5 місць): кабінет корекції пам'яті, клас кондуктивної педагогіки, сенсорна кімната, кабінет ігротерапії, клас музикотерапії, ізостудія, артистична студія, клас пластики;
- відділення працетерапії і профорієнтації, з кабінетом трудотерапії на 5 місць, кабінетом профорієнтації та учбовим класом з профпідготовки (на 6-10 осіб). У складі відділення присутня виробнича ділянка (майстерні), що складаються з слюсарної майстерні, швацько-в'язальної майстерні, картонажно-палітурної майстерні, складу сировини та готової продукції, кімнати інструктора по трудотерапії, гончарного цеху, майстерні ліплення та майстерні по обробці деревини (столярної);
- кабінет роботи із батьками.

Площі кабінетів фахівців слід приймати за нормативними документами по проектуванню установ охорони здоров'я, де площа кабінетів встановлюється не менш 12 м. Площі учбових приміщень проектуються по нормах будинків-інтернатів з урахуванням специфіки організації проведення занять з дітьми, що мають вади розвитку, з розрахунку не менше 3 м² на одно місце.

Для служби соціально-побутової реабілітації передбачаються: кабінети фахівців-педагогів (у тому числі кабінет для індивідуальної роботи педагога з дитиною-інвалідом), кількість яких встановлюється розрахунком та завданням на проектування; спеціалізовані приміщення (клас домоводства, кабінет-модель житлового комплексу для занять 10-12 осіб, приміщення моделі комунікативних систем). Кабінет соціально-побутової адаптації (кабінет-модель житлового комплексу) - розвиває соціальні навички, які стануть у пригоді дитині у повсякденному житті: у роботі із побутовою технікою та приладами, навчає привилам поведінки у громадських місцях, за столом. У процесі занять використовують спеціальні засоби та обладнання. Тривалість занять 20 - 25 хвилин. Призначають дітям у віці від 3 до 17 років. Заняття проводяться індивідуально та у групі (не більше 3 осіб). У зоні кухні необхідно мати: набір столових приборів для інвалідів з ураженням верхніх кінцівок (на 2 особи): ножі, ложки та виделки з об'ємними ручками, або з фіксаторами на куксу; тарілки із неслизькою основою, з обмежувачем. Такі засоби призначені для забезпечення компенсації та усунення обмежень здатності інвалідів до самообслуговування (рис. 2).

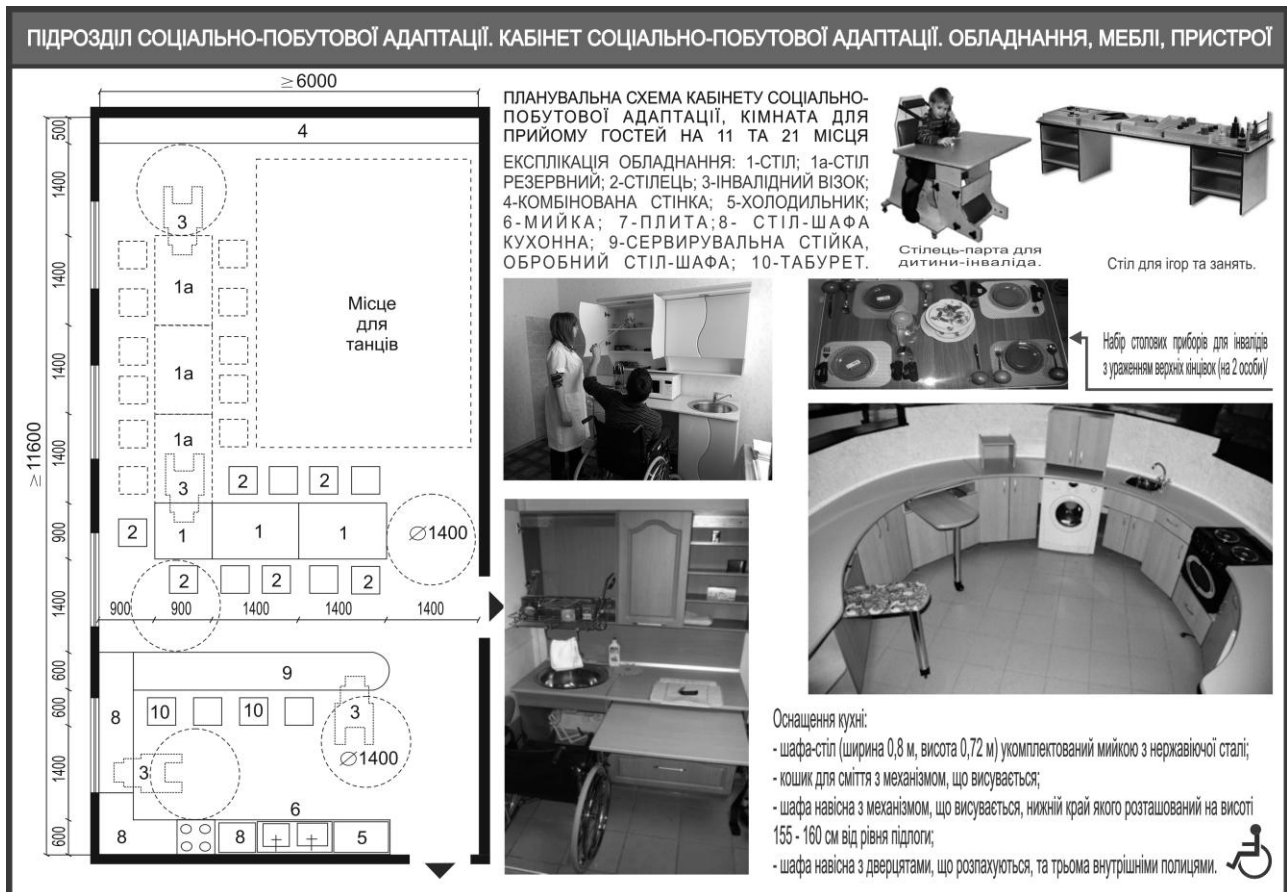

Рис.2. Кабінет соціально-побутової адаптації. Обладнання, меблі та пристрої.

Соціально-культурний центр складається з груп приміщень актового залу, бібліотеки і спортивного залу. Актова (кіно-концертна) зала проектується з розрахунку (по завданню на проектування) 0,6 – 1,0 м² на місце та естрадою. Функціональна зона бібліотеки може бути вирішена як група приміщень, що втілюють у собі сучасні потреби відвідувачів для отримання інформації, а саме: інтернет-кафе, медіатека, загальна рекреація, читальна зала, архів тощо. Спортивна зала з роздягальнями, душовими, кімнатою інструктора та інвентарною передбачена для загальних спортивних занять та заходів, спеціалізовані спортивно-лікувальні приміщення підпорядкованні відділенню медично-соціальної реабілітації [2].

Служба соціальної захищеності включає довідково-інформаційний кабінет, кабінет юриста, кабінет соціальних працівників і фахівців з працевлаштування [1].

Такий повний набір функцій та склад приміщень відділення психолого-педагогічної допомоги є характерним для реабілітаційних центрів великої місткості – центру I типу (місткістю 80-200 місць), який передбачає забезпечення перебування дітей на лікуванні як у формі денного стаціонару, так і у формі санаторного відділення. У закладах меншої місткості, які повинні

більше відповідати принципу територіальної досяжності, дане відділення зазнає певних трансформацій у своєму складі. Наприклад, у реабілітаційному центрі II типу (місткістю 20-80 місць) група приміщень соціально-культурного центру зберігається майже у своєму повному складі. Група приміщень виробничої ділянки може бути відкорегована відповідно до спеціального завдання на проектування та обмежена кількома функціями (наприклад: майстерні ліплення та швацько-в'язальні). Це залежить від спрямованості відділення трудотерапії та профорієнтації в даному конкретному закладі. Також спеціалізовані класи можуть бути запроектовані таким чином, щоб була можливість їх застосування як спільного простору, що при необхідності може бути розділений пересувними перегородками. У реабілітаційних осередках малої (до 20 дітей) та надмалої (1-2 дитини) місткості окремі групи приміщень відділення психолого-педагогічної допомоги функціонуватимуть на базі так званого «материнського» закладу. Тут під терміном «материнський» заклад слід розуміти низку об'єктів, які є традиційними для навчання, виховання та розвитку дітей - загальноосвітні школи, дитячі садки, навчально-виховні комплекси «дитячий садок – початкова школа», малокомплектні школи, позашкільні заклади для дітей тощо. У випадку формування реабілітаційних осередків малої та надмалої місткості спільними з таким закладом функціями наділена перш за все група приміщень соціально-культурного центру. Інші групи приміщень відділення психолого-педагогічної допомоги представлені в таких реабілітаційних осередках як додаткові блоки або зони. Так, наприклад у осередку малої місткості (до 20 дітей) осередок навчально-виховного процесу представлений наступними приміщеннями: кабінети вихователя та психолога, приміщення для консультацій та спілкування з батьками, загальна зала для занять та спілкування (60 м²) з роздягальнями та санвузлами, кабінет-модель житлового комплексу (кабінет соціально-побутової адаптації) для занять 10 – 12 осіб, площею 36 м² (див. рис. 2). Інші фахівці-педагоги, для занять з якими не передбачено окремих приміщень, відвідуватимуть дітей згідно спеціального розкладу. У реабілітаційному осередку надмалої місткості (1 – 2 дитини) для проведення та підтримки реабілітаційних психолого-педагогічних заходів перш за все необхідно мати у штатному педагогічному складі вихователя-фахівця по роботі з дітьми, що мають вади розвитку. Оскільки реабілітаційний осередок надмалої місткості функціонуватиме майже повністю на базі «материнського» закладу, інші складові процесу психолого-педагогічної допомоги відобразатимуться у чіткому зонуванні простору ігрових кімнат, кімнат для занять, музичних залів тощо, які мають бути обладнані необхідними меблями з урахуванням можливості її використання дітьми-інвалідами на візках. Слід зазначити, що реабілітаційні осередки малої та надмалої місткості призначені

для користування ними маленькими пацієнтами, що мають збережений інтелект. Приміщення для розміщення інтегрованої групи мають бути розташовані на першому поверсі. Для доступу на другий поверх, де здебільшого розташовані зали для музичних занять, актові зали, бібліотеки тощо необхідно передбачити механізми підйому дітей-інвалідів на візках [1].

Висновок. Організаційно-функціональна модель відділення психолого-педагогічної допомоги має розвинену та складну структуру та входить до основного складу блоку реабілітаційних заходів. Існування такого відділення у реабілітаційному центрі дає змогу надати психологічну допомогу перш за все батькам дитини, яка має вади розвитку (рівень «дитина - родина»), а також стає необхідним на етапі самопізнання, подорослішання та освіти самої дитини (рівень «дитина з вадами розвитку – її особистий простір»). При розгалуженні реабілітаційних центрів за місткістю, функції даного відділення не зникають, а трансформуються в менші, але також необхідні, функціональні блоки (групи) приміщень, або зони.

Література

1. Кравченко І.Л. Принципи архітектурно-планувальної організації центрів медично-соціальної реабілітації дітей та підлітків з фізичними вадами: дис. канд. арх: 18.00.02/ Кравченко Ірина Леонідівна; КНУБА – К., 2013. – 181 с.
2. Кравченко І.Л. Загальна структурно-функціональна модель центрів медично-соціальної реабілітації дітей з фізичними вадами. / І. Л. Кравченко // Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб.збірник. – К.: КНУБА, 2013. – Вип. 1 – С. 53-60.

Аннотація

В статье рассматривается общая организационно-функциональная модель отделения психолого-педагогической помощи в формировании структуры учреждений для детей с физическими недостатками, предложены приёмы трансформации данного отделения в реабилитационных центрах разной вместимости.

Ключевые слова: медико-социальная реабилитация, дети и подростки с физическими недостатками, организационно-функциональная модель отделения психолого-педагогической помощи.

Annotation

The article tells about the general organizational-functional model of psychological and pedagogical help department in forming of structure of establishments for disabled children, transformation of model of this department in the rehabilitation cells of different capacity is offered.

Key words: medical-social rehabilitation, disabled children and teenagers, organizational-functional model of psychological and pedagogical help department.